gröna bladet

För landsbygdsföretagare
i Örebro län
#1 2025
Tema: SAM

Blommande åker och fältkant

Vaccinationer mot blåtunga

Använd anpassade skyddszoner

Medfinansieras av Europeiska unionen

Länsstyrelsen Örebro län

TEMA SAM-ANSÖKAN

Nu är det åter dags att få till en ansökan i SAM Internet. Mycket är sig likt men kanske är det i år du satsar på något nytt som en anpassad skyddszon där du har erosion eller anlägger småbiotoper i slättlandskapet. Läs mer om stöden i detta nummer.

Nästa nummer av Gröna bladet delas ut 19 maj 2025.

3 Hallå där! Irene Nilsson, Rebecka Florin och Johan Köhler
4 Viktiga datum jordbrukarstöd
5 Några tips inför SAM-ansökan
6 Vad gäller för grödkod 60?
7 Anpassade skyddszoner
8 Ny 2025 blommande åker och fältkant
9 Undvik igenväxning på bete
10 Stöd för att anlägga småbiotoper
11 Öronmärkning och journalföring
12 Blåtunga vaccinationer
13 Klimatklivet
14 Skador av vilda djur
15 Rovdjursavvisande stängsel
16 Kurser och utbildningar
16 Energilagring - förstudie

Gröna Bladet ges ut av
Länsstyrelsen i Örebro län
701 86 Örebro
Telefon: 010-224 80 00
E-post: orebro@lansstyrelsen.se

Ansvarig utgivare: Lovisa Forssell
Tryck: Åtta45
Publikationsnummer: 2025:3
Layout: Länsstyrelsen i Örebro län
Fotografi ledare: Länsstyrelsen
Fotografier: Mostphotos om inte annat anges

Redaktion:
Ann-Sofie Hedberg, 010-224 84 26
ann-sofie.hedberg@lansstyrelsen.se

Helena Åkerhielm, 010-224 84 27
helena.akerhielm@lansstyrelsen.se

Ingalill Kämmerling, 010-224 84 31
ingalill.kammerling@lansstyrelsen.se

Therese Erneskog, 010-224 84 22
therese.erneskog@lansstyrelsen.se

Åsa Lindin, 010-224 84 32
asa.lindin@lansstyrelsen.se

Medfinansieras av Europeiska unionen

"Vi finns här för att svara på dina frågor"

Nu är vi mitt i ansökningsperioden av SAM 2025. På Länsstyrelsen i Örebro arbetar Irene Nilsson, Rebecka Florin och Johan Köhler. De har många års erfarenhet av jordbrukarstöden och är måna om att hjälpa till om det behövs för att ansökan ska bli rätt och ersättningarna ska kunna betalas ut enligt plan. Jag säger Hallå där!

Rebecka Florin, Irene Nilsson och Johan Köhler på Länsstyrelsen i Örebro län kan svara på dina frågor om SAM ansökan.

Hur länge har du jobbat med detta Irene?

I år har jag arbetat med jordbrukarstöden i 30 år. Varje år har vi kontakt med länets lantbrukare. Den kontakten är en del i varför jag tycker det är så roligt att jobba med det här.

Hur har det ändrats genom åren?

I början var det väldigt mycket pappersarbete. Det var många på Länsstyrelsen som hjälptes åt under tiden när alla ansökningarna skulle lämnas in.

När det nya datasystemet skulle i gång 2015 så var det stora problem under flera år. Nu har vi bättre möjligheter att betala ut pengarna i tid. Lantbrukarna var mycket tålmodiga under de åren.

Hur många är det som ansöker om jordbruksstöd i länet?

Det brukar vara runt 2 000 lantbrukare som söker stöden varje år. 1995 var det fler, ungefär 2 600 ansökande. När det kom en gräns på minst 4 hektar 2010 så tappade vi några kundnummer men troligen inte så mycket areal. Det var nog flera som slog ihop enheter. Förra året var det 118 ansökningar om stöd till unga lantbrukare.

Vad innebär jobbet den här tiden på året, Johan?

Vi finns här för att svara på frågor kring ansökan i SAM Internet och vi hjälper gärna till. Ofta är det små saker som vi löser lätt. Men vänta inte till sista veckan med att ringa. De sista dagarna innan ansökan ska lämnas in är det väldigt många som hör av sig.

Vad är det roligaste med jobbet Rebecka?

Jag trivs med jobbet för att det är roligt att ha kundkontakterna. Vi har en bra arbetsgrupp och vi tycker om det vi gör, att hjälpa till, att ibland göra lite detektivarbete för att lösa något problem. Jag lär mig något nytt varje dag och det är varierande på ett sätt som gör det roligt.

Om ni skulle ge några tips kring SAM-ansökan, vad skulle det vara?

Gå igenom ansökan innan du skickar in den så att du ser att all din mark finns med. Nästan varje år missar några lantbrukare att lägga in några skiften. Det är bara du som vet vad som ska vara med. Det är inget som vi kan se eller avgöra på Länsstyrelsen.

Jag vill också påminna om, att om du ser varningar i SAM Internet som du inte vet vad det är, så är det bättre att du hör av dig än att riskera att det blir fel. Är allt rätt så blir det smidigare handläggning och pengarna kommer ut i tid.

Börja göra din ansökan i god tid, titta igenom den så att du har med allt och om det är något som du undrar över så är det bara att höra av sig. Vi finns här för att hjälpa till!

Text: Helena Åkerhielm

Tema SAM

**Behöver du hjälp med din ansökan?
Kontakta oss så vägleder vi dig.
Ring 0771-67 00 00 eller
skicka ett mejl till oss på adressen
jordbrukarstod.orebro@lansstyrelsen.se**

SISTA ANSÖKNINGSDAG ÄR 10 APRIL

Viktiga datum jordbrukarstöden

Detta är ett urval av viktiga datum som berör din SAM-ansökan. Fler viktiga datum hittar du på Jordbruksverkets webbplats.

10 april

Sista dag att skicka in SAM-ansökan för att få fullt stöd.

5 maj

Om din SAM-ansökan kommer in efter den 10 april minskar ditt stöd med 1 procent per arbetsdag som ansökan är försenad. Kommer ansökan in efter den 5 maj får du inga pengar alls.

16 juni

Sista dag att:

- lägga till block och skiften i ansökan om stöd och ersättningar eller utbetalning
- lägga till nya block eller skiften i en ansökan om åtagande som har skickats in i år
- ändra eller ange fler anläggningars registreringsnummer för alla stöd och ersättningar där det är möjligt.
- ansöka om att ta över delar av en annan lantbrukares SAM-ansökan eller åtagande.

31 oktober

Sista dag att:

- dra tillbaka hela eller delar av ett skifte i din ansökan
- dra tillbaka hela eller delar av ansökan
- ändra skiftesgränser inom ett befintligt block - du kan även dela på block eller skiften
- dra tillbaka hela eller delar av din ansökan om åtagande, men då kan du bli tvungen att betala tillbaka stöd som du har fått tidigare. Har du frågor, kontakta Länsstyrelsen
- skicka in foton via appen Jordbruksverket Geofoto för att visa att du uppfyller villkoren för att få stöd. Observera att om du har fått ett brev med resultat från uppföljning av din jordbruksmark där det anges att du ska svara senast ett annat datum, så är det datumet i brevet som gäller.

Vill du läsa mer om viktiga datum kan du hitta mer på Jordbrukverkets webbplats, www.jordbruksverket.se eller använd QR-koden nedan.

Kontrollera dina grundvillkorselement i SAM

Nu finns det grundvillkorselement i hela Örebro län. Du kan se dem när du öppnar SAM Internet.

Grundvillkorselement är stenmurar, diken, solitärträd eller småvatten.

Villkoret innebär att du som har sådana element på din mark inte får skada, förstöra eller ta bort dem.

Har du fått grundvillkorselement inritat på dina marker? Ser du att något har blivit felaktigt inritat? Då ska du kommentera det i SAM Internet. Markera det grundvillkorselement som du vill kommentera, välj fliken grundvillkor, välj sedan grundvillkorselement och kommentera.

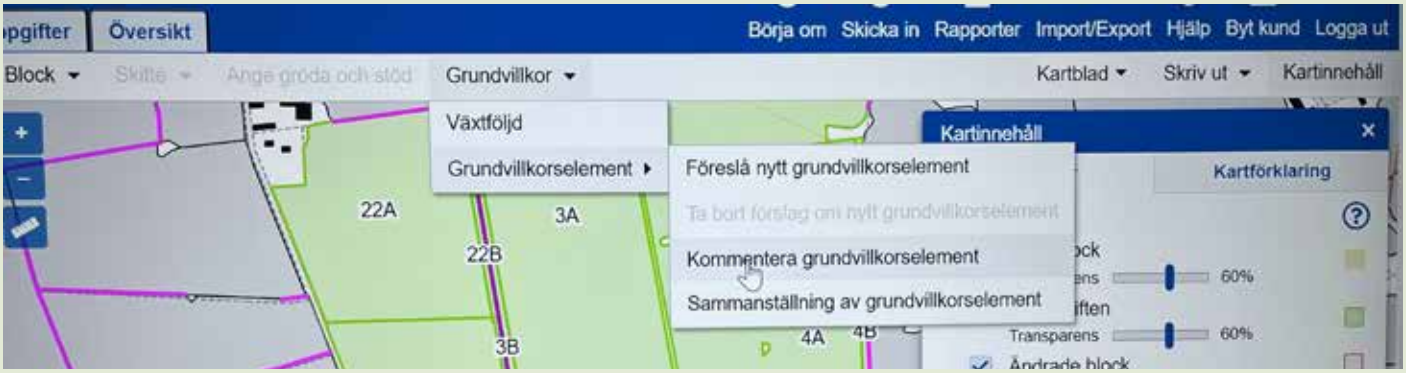

Rita om skyddszoner

Många skyddszoner kommer att behöva ritas om i samband med årets SAM-ansökan.

Det är viktigt att du ritar in dina skyddszoner korrekt. Skyddszonerna ska ligga på åkermark.
Du får inte rita in dina skyddszoner i ett dike eller i slänten ner till ett dike, även om den ingår i blocket. Det kan ibland innebära att en del av huvudskiftet på blocket ligger på andra sidan om skyddszonen, i dikesslänten. Delen i dikesslänten ingår då i huvudskiftet och har samma grödkod.

Några kom ihåg inför SAM-ansökan

Åtagande för betesmarker

Har du rätt skötselnivå på jordbruksblocken i ditt betesmarksåtagande? Annars kan du ändra i SAM Internet. De skötselnivåer som finns är allmän och särskild skötsel.

Precisionsjordbruk-planering

Från och med 2025 kan du söka ersättningen för precisionsjordbruk – planering i hela Örebro län.

Djurvälfärdsersättning för får

Söker du djurvälfärdsersättning för dina får? Då ska din produktionsplan vara klar och uppdaterad innan 10 april.

Vad gäller för grödkod 60?

Text Ingalill Kämmerling Foto: Petter Haldén

Träda och grödkod 60 är förknippad med många regler och datum att hålla koll på. Samtidigt finns det inget krav på att du som lantbrukare måste lägga mark i träda. Fundera över om grödkod 60 är den som passar bäst. Här får du en överblick över regler och datum.

Träda, vall eller blommande fält

Har du en gräsbevuxen mark som du inte tänker använda i år, men som eventuellt kan komma att betas eller skördas. Då är det möjligt att använda grödkod 49. Tänk dock på att om du söker kompensationsstöd av typ 1–3 så omfattas vall 49 av skördekrav och ingår i grovfoderarealen för beräkning av djurtätheten.

De flesta av oss är väl överens om att biologisk mångfald och odlingsvärd mark behövs även i framtiden. Mark som kan ge skördar i ett förändrat klimat, både meteorologiskt och politiskt.
Ta vara på tillfällen att odla växter som gynnar markbördighet och biologisk mångfald. Din träda kan vara ett möjligt tillfälle.
Läs om miljöersättningen blommande fält (sidan 8) är något för dig. Ett annat alternativ kan vara att anlägga fleråriga blommande ytor med ersättning för att anlägga småbiotoper (sidan 10).

- Söker du miljöersättning för blommande åker och fältkant använder du grödkod 318.
- Gör du insådd för vilt eller pollinatörer utan åtagande för miljöersättning använder du grödkod 60, med undergrödkod 152 respektive 153.
- Anlägger du fleråriga blommande ytor med ersättning för att anlägga småbiotoper använder du också grödkod 60, liksom ovan.

Så ska en träda skötas

Liksom all mark du söker gårdsstöd för behöver din träda skötas så att den inte försumpas eller växer igen.

Från och med andra året du har träda på en mark ska du också uppfylla aktivitetskravet. Senast den 31 oktober ska det tydligt synas att du har odlat, låtit beta, putsat, slagit av eller jordbearbetat.
Förstaårsträda och träda där du sått grödor som gynnar den biologiska mångfalden är undantagna från aktivitetskravet.

För att skydda häckande fåglar finns en regel mot att putsa träda under perioden 1 april - 30 juni. Från 1 juli får du putsa eller slå av din träda.
Det finns undantag från regeln, till exempel vid certifierad ekologisk odling. Inför sådd av oljeväxter får du putsa från 15 juni.

Vill du använda växtligheten på trädan får du vänta tills det datum marken åter får tas i produktion. Grundregeln för träda är att du får bryta trädan mekaniskt eller kemiskt, så en gröda, skörda eller beta tidigast den 16 juli.

Anger du svartträda (undergrödkod 102) kan du utföra mekanisk ogräsbekämpning när den har som bäst effekt, utan datumbegränsningar.

Tidigast 1 augusti vid kompensationsstöd

Söker du kompensationsstöd får du tidigast skörda eller låta djuren beta trädan den 1 augusti. Det gäller om du söker kompensationsstöd för jordbruk av typ 1, 2 eller 3. Höstsådd och förberedande åtgärder inför den får du börja med den 16 juli.

Anpassade skyddszoner - bra åtgärd på rätt plats

Har du delar av fält där det återkommande sker ytavrinning eller där vatten blir stående? Då kan dränering och diken behöva ses över. Det kan också vara en yta som passar för anpassad skyddszon.

Text: Ingalill Kämmerling Foto: Faruk Djodjic, SLU

Vid snösmältning och kraftiga regn rinner ofta stora mängder vatten på markytan och drar med sig jordpartiklar. Med vattnet och jordpartiklarna följer partikelbundet fosfor. På lerjordar kan det här innebära stora fosforförluster. Forskning visar att så mycket som 90 procent av fosforförlusterna från åkermark sker från 10 procent av arealen under 1 procent av tiden. En procent av tiden, det kan vara någon dag med snösmältning i februari/mars när dikets vatten grumlas. Men det kan räcka med relativt små skyddszoner för att få en kraftfull effekt på de här fosforförlusterna.

Är skyddszon rätt åtgärd?

Rätt åtgärd på rätt plats är en självklar princip i växtodlingen. Om problemet är jorderosion så är rätt åtgärd ofta att åtgärda markpackning, infiltration, dränering och diken, men ibland är det inte praktiskt möjligt eller tar lång tid. Då kan ett plåster av gräs göra stor nytta.

Hitta rätt platser

Det är på erosionsbenägna marker, där det finns ytor som är utsatta för ytavrinning, som anpassade skyddszoner kan bli aktuellt. Det kan vara på ett område som är särskilt känsligt för erosion och där ytavrinning sker återkommande. Det kan också vara en skyddszon som fångar upp jordpartiklar, till exempel intill en ytvattenbrunn.

Du som lantbrukare är den som bäst känner dina jordar. Det skulle inte förvåna mig om du på studs kan tala om var problemen finns. Ofta är det områden som inte ger högsta skörd. Kanske är det svackor som inte kan sås samtidigt som resten av skiftet.

Anpassade skyddszoner är en del i det moderna precisionsjordbruket, att variera odlingsåtgärder inom ett fält. Om man har jorderosion i ett fält, att då sätta ett plåster av gräs just på det där såret, det är ju faktiskt också en precisionshandling.

Vinter och vår är bra tidpunkt att kolla mer exakt var problemen finns, särskilt om marken är obevuxen och du kan se erosionsrännilar och grumligt vatten. Fotografera och dokumentera gärna det du ser i fält så är det lättare att planera när det väl är dags att anlägga. Notera hur vattnet rör sig i fält. Utforma skyddszonen utifrån det så att den både blir effektiv i att stoppa jordpartiklar och fosfor och samtidigt inte utgör ett hinder i odlingen. Kolla gärna de kartor som visar riskområden för erosion, som finns i SAM Internet och i länsstyrelsernas övergödningskarta, för att få en uppfattning om vad du ska leta efter.

Miljöersättningen

Ersättningen för anpassade skyddszoner är 10 000 kronor per hektar. Och det för områden som kanske ändå inte ger full skörd. Observera att åtagandet är 5-årigt. För att kunna få ersättning för anpassade skyddszoner måste marken ligga i nitratkänsligt område. Läs mer om villkoren för anpassad skyddszon på Jordbruksverkets webbplats.

Har du frågor är du välkommen att höra av dig till Länsstyrelsen. Vi gör bedömningen om en anpassad skyddszon ger rätt till ersättning. Normalt sett görs en bedömning i fält och den kan också göras innan ansökan.

Ingalill Kämmerling, 010-224 84 31,
ingalill.kammerling@lansstyrelsen.se

Blommande åker och fältkant - ny från 2025

Den här miljöersättningen är möjlig att söka i hela Örebro län. Du får ersättning för att odla flera pollen- och nektarrika örter på åkermark och att du därmed bidrar till odlingslandskapets biologiska mångfald.

Text: Ingalill Kämmerling Foto: Petter Haldén

För att gynna pollinerare behöver arealen med blommande växter öka. Blommande ytor gynnar också fältvilt och fåglar genom att erbjuda mat, skydd och boplatser. De kan också ge dig bättre arrondering, fler nyttodjur och och bättre pollinering av gröda.

Så mycket ersättning kan du få

Du kan söka ersättningen för åkermark i hela Örebro län. Åkermark som klassats som permanent gräsmark är dock inte ersättningsberättigad. Minsta skiftesstorlek är 0,1 hektar. Hur mycket pengar du får beror på om din mark ligger i slättbygd eller i kompensationsstödsområde. Planerad ersättningsnivå i Örebro län är 361 euro per hektar i slättbygd och 235 euro per hektar i kompensationsstödsområdet (stödområde 1–12).

Odla minst tre blommande örter!

Vegetationen ska till mer än 50 procent bestå av tre eller flera pollen- och nektarrika örter som finns med på en särskild lista. Listan hittar du på Jordbruksverket.se, webbsidan Ersättning för blommande åker och fältkanter. Drygt sextio arter är godkända, till exempel honungsört, doftklöver, rödklöver, gul sötväppling, kummin, cikoria, rödklint och kråkvicker. Mindre än 50 procent av vegetationen kan bestå av andra arter. Örterna ska vara etablerade senast den 15 juli. Det innebär att det då ska kunna gå att se vad det är för arter. Skiftet ska skötas på sådant sätt att örterna utvecklas väl och förekommer i blandning över hela skiftet, varje år som stödet söks.

Marken tas ur produktion

Några av villkoren hänger ihop med att marken tas ur produktion.

- marken får inte användas för produktion mellan 1 januari och 10 oktober
- det är inte tillåtet att putsa växtligheten mellan 1 april och 30 juni
- tidigast 10 oktober får växtligheten skördas eller odlingen avbrytas mekaniskt/kemiskt
- grödan får inte övergå till huvudgröda året efter
- uppfyller marken villkoren för ersättningen så finns inget aktivitetskrav på marken

Det är tillåtet att täckdika marken innan sådd eller efter 10 oktober, men behöver det ske under odlingssäsongen behöver du dra tillbaka din ansökan.

Ett- eller fleråriga blommande ytor

Att anlägga fleråriga blommande ytor är rationellt och ekonomiskt, eftersom kostnaderna kan fördelas på flera år, förutsatt att du sköter om dem. Ettåriga blommande ytor kan du odla på olika skiften olika år. Genom att flytta runt dem kommer du att kunna begränsa förekomsten av rot- och fröogräs. För fåglar och vilt finns det betydligt fler lämpliga växter bland de ettåriga arter som är godkända.

Skötsel av fleråriga blommande ytor är viktigt för att de ska vara långlivade och blomma rikligt. Om du slår av de blommande ytorna när klövern börjar vissna får du en ny blomning efter några veckor. Att ta bort det avslagna växtmaterialet gynnar den fleråriga blommande ytan på många sätt. Du får slå av ytorna från 1 juli, samla ihop materialet och placera det i en sträng eller en hög intill den blommande ytan. Att slå av och föra bort material är tillåtet tidigast 10 oktober.

Undvik fel på grund av igenväxning i betesmark

Om du ska söka miljöersättningsåtagande för betesmarker och slåtterängar i SAM-ansökan 2025, kan det vara bra att ta en promenad över markerna och röja igenväxta områden. Ett vanligt fel som vi konstaterar vid de årliga fältkontrollerna är igenväxta betesmarker.

Två exempel på betesmarker som behöver röjas. Till vänster betesmark med lövsly, till höger betesmark med hasselbuskar.

Enligt de generella skötselvillkoren i ditt betesmarksåtagande ska all igenväxning av träd och buskar hållas borta under hela åtagandeperioden. Igenväxningsvegetation är vegetation som med sin beskuggning och konkurrens riskerar att skada de hävdgynnade natur- och kulturvärden som miljöersättningen ska gynna, och ska därför hållas borta.

Marken är igenvuxen om:
- Träd och buskar som skadar den hävdgynnade markvegetationen har etablerats. Till exempel när hävden varit för svag.
- Gamla, betespräglade träd är trängda eller skadade på grund av igenväxning runt omkring.
- Träd och buskar har etablerats som skadar eller riskerar att skada värdefulla landskapselement.
- Ett betydande antal träd eller buskar av igenväxningskaraktär förekommer i tidigare öppna lägen. Det kan till exempel vara bestånd av träd som är raka och lika gamla och som skuggar grässvålen eller bestånd av slybuskar som breder ut sig över stora områden.
- Röjda buskar, grenar och kvistar som ligger kvar och hindrar djuren från bete, eller om röjningsresterna påverkar markvegetationen negativt.

Sly och buskar bedöms som igenväxning efter årsskiftet av sin andra växtsäsong. Tänk emellertid på att områden i en betesmark som är täta och svårtillgängliga på grund av sly och unga träd inte betraktas som godkänd betesmark för stöd oavsett hur ungt sly det är på området.

Små dungar i öppen betesmark

En ensam dunge eller ett buskage som förekommer i en i övrigt välskött betesmark betraktas inte som igenväxning om den är maximalt 0,05 hektar. Små livsmiljöer i en övrigt öppen betesmark är värdefullt för den biologiska mångfalden.
En betesmark med bevarat buskskikt hyser högre biologisk mångfald än en betesmark som saknar inslag av buskar och det är en av flera faktorer som beaktas vid bedömning av om ett bete skall nå klassningen särskilda värden eller inte. Röj därför med omsorg och lämna kvar inslag av blommande och bärande buskar som förekommer naturligt i betesmarkerna som till exempel hassel, nypon, olvon och en.

Fråga gärna om råd

Om du har funderingar gällande skötsel av dina betesmarker kan du kontakta någon av oss:

Sophie Zetterström,
Sophie.Zetterstrom@lansstyrelsen.se,
010-224 83 93

Ida-Lilja Axelsson,
ida-lilja.axelsson@lansstyrelsen.se,
010-224 83 89

Få ersättning för att anlägga småbiotoper

Vill du bidra till ökad artrikedom i slättlandskapet i Örebro län? Nu kan du som lantbrukare få full ersättning för kostnader om du anlägger nya småbiotoper.

Genom projektet Artrikedom på slätten kan du få full ersättning för att till exempel plantera blommande träd, anlägga sandbäddar eller så fleråriga blommande ytor. Målet är att öka antalet fleråriga anlagda småbiotoper i slättlandskapet och därigenom bidra till den biologiska mångfalden.

Bergfink. Foto: Petter Haldén

Sandbädd. Foto: Jenny Henriksson

Ettårig blomremsa Foto: Petter Haldén

Vem kan få ersättning?

Lantbrukare och markförvaltare i slättbygden i Örebro län kan ansöka om ersättning för att anlägga småbiotoper. Här innefattas företag, föreningar, myndigheter, kommuner, regioner och andra organisationer. Observera att privatpersoner inte kan få ersättningen.

Småbiotoper som du kan få ersättning för

Du kan få ersättning för olika typer av småbiotoper. Växterna ska vid inplantering eller sådd vara naturligt hemmahörande i området. Exempel på småbiotoper:

- lähäckar
- blommande träd och buskar
- fleråriga blommande ytor
- sandblottor och sandbäddar
- stenmurar och rösen
- småvatten

Du kan anlägga flera småbiotoper vid samma tillfälle. Det finns ingen gräns för hur stor eller liten åtgärden behöver vara.

Var i länet kan du få ersättning?

Småbiotoper kan anläggas i slättlandskapet utanför skogsundantagsområden. Detta omfattar främst Örebro, Lekeberg, och Kumla kommun samt delar av Askersund, Hallsberg och Lindesbergs kommun.

Detta kan du få ersättning för

Du kan få ersättning för följande kostnader:

- din arbetstid (max 340 kr per timme)
- externa tjänster från exempelvis entreprenadföretag
- material.

Förutsättningar för ersättningen

Småbiotoper som kostar mer än 24 000 kronor att anlägga behöver finnas kvar i minst fem år. Observera att du kan inte ansöka om ersättning för blommande åker och fältkant i SAM-internet för ytor som anläggs med fleråriga blommor inom detta projekt.

Nyskapade småbiotoper kan komma att omfattas av hänsynsföreskrifter och biotopskydd. Du kan läsa mer om biotopskyddsområden på Naturvårdsverkets webbplats, www.naturvardsverket.se

Anmäl ditt intresse

Är du intresserad av att anlägga en eller flera småbiotoper? Gå in och fyll i intresseanmälan på vår webbplats, www.lansstyrelsen.se/orebro, sök på ”ersättning för att anlägga småbiotoper” eller följ QR-koden nedan till vänster för att hamna rätt. Efter att du har skickat in din intresseanmälan kommer vi att kontakta dig för vidare information.

Kontakt

Frida Jonsson
Frida.jonsson@lansstyrelsen.se
010-224 83 96

Artrikedom på slätten i Örebro län

Projektet genomförs av Länsstyrelsen tillsammans med Spannmålsodlarföreningen i Örebro med finansiering via EU.

Tydligare regler om öronmärkning och journalföring

Från 1 januari 2025 har några regler som gäller öronmärkning och stalljournal förtydligats och förändrats. Det gäller för nötkreatur, får och getter.

Öronmärken

• Har ett djur tappat sitt öronmärke eller om det har blivit oläsligt ska det ersättas så snart som möjligt, dock senast inom en tidsfrist på 1 månad från dess att märket blev oläsbart eller tappades.
• Om djuret som tappat sitt öronmärke, hålls i utedrift utan tillgång till byggnad och det fortfarande har ett läsbart original- eller ersättningsmärke kvar i sitt andra öra, gäller att det ska ersättas så snart som möjligt, men senast inom en tidsfrist på 3 månader.

Ett ersättningsmärke är förpräglat och har både registreringsnummer för födelseanläggningen (SE-nummer) och individnummer.

Reservmärken har ett förpräglat registreringsnummer för födelseanläggningen (SE-nummer) och du skriver på individnummer för hand. Reservmärken kan endast användas till individer som fötts i besättningen, och får bara användas under de nämnda tidsfristerna.
Du är inte tvungen att använda reservmärke under tidsfristerna, men vid användning av reservmärke under tidsfristen får djur med kombinationen reservmärke i ena örat och original/ersättningsbricka i andra örat flyttas både till andra anläggningar och till slakt. Ett reservmärke är inte en godkänd märkning vid en kontroll av Länsstyrelsen.

Stalljournal och transportdokument

Stalljournal och transportdokument (får och getter) ska sparas i 5 år, i stället för som tidigare tre år.

Handläggningstider för investeringsstöd

Handläggningstiderna för projekt- och investeringsstöden är just nu mycket långa, vilket vi beklagar.

Orsaken är, bland annat, att vi har fått in betydligt fler ansökningar om täckdikning än vad vi planerat för. Det är positivt att det är så många som planerar att täckdika men i nuläget gör det också att vi inte hinner handlägga ansökningarna i den takt de kommit in. Vi gör allt vi kan för att minska handläggningstiderna. För att underlätta och snabba på handläggningen kan du som sökt stöd se till att din ansökan är komplett.

Vildsvinsportalen

Vildsvinsportalen är en helt ny webbplats som gör det enklare att hitta information om vildsvin.

Den samlar kunskap och fakta om allt från skadeförebyggande arbete och jakt till säker hantering och försäljning av vildsvinskött.

Portalen riktar sig till:

- Jägare - med information om jakt, köttförsäljning och utbildningar.
- Markägare - med information om skadeinventering och tips på skadeförebyggande åtgärder.
- Konsumenter - med information om livsmedelssäkerhet och var du hittar recept och återförsäljare.
- Myndigheter och andra intressenter som behöver information för vildsvinsförvaltning.

Du hittar vildsvinsportalen här:
www.vildsvinsportalen.se

Aktuella rekommendationer kring Blåtunga

Text: Camilla Kruse, Länsveterinär

Under hösten 2024 blev Blåtunga återigen aktuellt i Sverige. Inför betes- och svidknottssäsongen 2025 har aktuella vaccinationsrekommendationer tagits fram.

Blåtunga serotyp 3, BTV3 är en ny sjukdom i Europa, därmed saknas mycket information om sjukdomen. Dessa rekommendationer baseras på den information som finns tillgänglig just nu.
Under hösten 2024 diagnostiserades totalt 210 nötkreatursbesättningar och 169 fårbesättningar i Sverige med BTV3. I våra grannländer Danmark och Tyskland tillsammans drabbades tusentals besättningar under 2024.

Större risk 2025

Det är troligt att de första fallen dyker upp tidigare under 2025 jämfört med 2024. Det ger större risk för en ökad inhemsk smittspridning och utbredning i Sverige jämfört med 2024. Örebro län har inte haft några positiva fall under 2024 men bedöms löpa hög risk för smittspridning under 2025.

Knottburna sjukdomar har normalt högst smittspridning under sensommar/ tidig höst när knottpopulationen är som störst. Det finns en viss fördröjning innan sjukdomsutbrott ses eftersom smittämnet behöver uppförökas i knotten innan utbrott i besättningar syns i större omfattning.

Flera åtgärder

Det är svårt att helt skydda djur från svidknottsangrepp men det kan gå att minska angreppen något genom att stalla in under natten, ha hög luftgenomströmning i stallarna, undvika knottrika beten och att inte klippa får under den mest knottrika perioden. Insektsmedel som skydd mot svidknott har inte visat sig skydda djuren mot blåtungeinfektion.
Det finns vaccin mot BTV3 men vaccinen är nya och har bara funnits på den europeiska marknaden sedan maj 2024 och erfarenheten är därmed begränsad. Vaccinen skyddar inte fullt mot smittspridning och sjukdom, men lindrar symtomen och minskar dödligheten i besättningar.

Blåtunga i fårbesättningar

Vid utbrottet hösten 2024 sågs, i svenska fårbesättningar, främst symtom som nedsatt allmäntillstånd, salivering, svullnader i huvudet, stelhet/hälta, tung andning, sår/blåsor i munnen och lätt feber (39,7°C - 40,3°C). Det har varierat hur många djur som drabbats i besättningarna. I vissa besättningar har upp emot hälften av djuren haft kliniska symtom och relativt hög dödlighet, i andra besättningar har endast enstaka fall av sjukdom setts.

Djurgrupper som kan vara viktiga att vaccinera:

- Avelsbaggar eftersom baggar har

visats ha mer eller mindre långvarigt nedsatt fertilitet efter infektion med BTV3.
- Övriga värdefulla avelsdjur och får med ett stort emotionellt värde.
- Livdjur som flyttas från smittade områden till områden som ännu är smittfria bör vaccineras i god tid innan de flyttas.

Blåtunga i Nötkreatursbesättningar

Under utbrott 2024 av BTV3 i norra Europa har symtombilden hos drabbade mjölkkor och ungdjur dominerats av feber, hälta/stelhet, ökad salivering, dålig aptit, sänkt allmäntillstånd, sår/erosioner i munnen och minskad mjölkproduktion.

Dräktiga kor och kvigor som smittas med BTV3 är särskilt känsliga för sjukdomen och infektion under senare delen av dräktigheten kan orsaka sena aborter eller att kalven föds för tidigt.

Djurgrupper som kan vara viktiga att vaccinera:

- Kor och kvigor som är dräktiga på bete under sensommaren 2025.
- Avelstjurar, sällsynta raser och alla djur med högt avels- och/eller affektionsvärde.
- Mjölkkor.
- Livdjur som flyttas från smittade områden till områden som ännu är smittfria bör vaccineras innan flytt.

Rekommendationer inför svidknottssäsongen 2025

Inför 2025 års betessäsong har veterinärorganisationerna i Sverige tillsammans med Sveriges lantbruksuniversitet arbetat fram vaccinationsrekommendationer för blåtunga. Här hittar du rekommendationerna:

Gård och Djurhälsan

www.gardochdjurhalsan.se.
Sök på "svidknottssäsong 2025" så hittar du sidor med rekommendationer för mjölkbesättningar, dikobesättningar och fårbesättningar med rubriken Blåtunga serotyp 3 (BTV3) – rekommendationer för xx-besättningar inför svidknottssäsongen 2025 i Sverige. Du kan också använda QR-koden här.

Distriktsveterinärerna

Du hittar också samtliga förslag på Distriktsveterinärernas webb, www.distriktsveterinarerna.se.
Sök på Blåtunga serotyp 3 (BTV3)
Du kan också använda QR-koden här.

Länets lantbruk aktiva i Klimatklivet

I den första av årets ansökningsomgångar i Klimatklivet var det begränsat till åtgärder som ska vara klara i sommar. Av 13 ansökningar kom 8 från lantbrukare i vårt län!

Bland de åtta ansökningarna finns bland annat ansökningar för spannmålstorkar, omställning till elektrisk utgödsling och utfodring. Örebro är ett av de län där lantbruket är aktivast i att söka Klimatklivet för investeringar som minskar klimatpåverkan.

Nästa ansökningsomgång är en ”vanlig”, där du också kan söka för åtgärder som tar längre tid att genomföra. Den kommer till hösten, datum är inte helt bestämt. En uppskattning är att det blir i september - oktober. Under tiden fram till dess kan det vara bra att passa på att förbereda ansökan i förväg. Som exempel ska du helst ta in tre offerter om det är möjligt.

På Naturvårdsverkets webbplats, naturvardsverket.se, kan du läsa mer om vad som ska finnas med i förberedelserna. Sök på ”förbered din ansökan”.

Har du några frågor kan du gärna höra av dig till mig, Åsa Ödman, på 010–224 84 41, eller min kollega Veronica Sund 010–224 84 43.

Text: Åsa Ödman

Har du problem med skador av vilda djur?

För flera av våra vilda djurarter finns det en allmän jakttid då arten är tillåten att jaga. Du som är jakträttshavare kan jaga viltet under den perioden för att bidra till att hålla en lagom stor viltpopulation och på så sätt hålla nere skador på grödor och skog.

Under andra tider på året behöver du försöka att hitta andra förebyggande lösningar, till exempel för att skydda särskilt utsatta grödor och under särskilt känsliga perioder. Även om viltet är fredat får du som markinnehavare ta till åtgärder i syfte att motverka skador av vilt, om du inte kan motverka skador på annat tillfredsställande sätt. För att hålla viltet borta finns olika typer av skrämselutrustning, som till exempel ljud-och ljusskrämmor.

Möjlig skyddsjakt enstaka individer

Om skador ändå riskerar att uppstå finns det möjlighet att på vissa villkor skyddsjaga vilt för att skrämma bort grupper av djur eller ta bort enstaka besvärliga individer. I jaktförordningens bilaga 4 anges vilka arter och under vilka villkor som dessa arter kan skyddsjagas utan särskilt tillstånd från Länsstyrelsen, om det behövs för att förebygga skador.

Några exempel är:

- Grågås, kanadagås och vitkindad gås, som uppträder i flock om minst fem individer, vid fält med oskördad gröda eller om de kan medföra olägenhet för människors hälsa, får jagas under hela året.
- Trana, som uppträder i flock om minst fem individer, får jagas vid fält med oskördad gröda den 1 april - 30 maj och den 1 augusti - 30 september.
- Sångsvan, som uppträder i flock om minst fem individer, får jagas vid fält med oskördad gröda den 1 oktober -31 mars.
- Vildsvin får jagas under hela året, på mark med jordbruksgrödor eller mark som används till yrkesmässig trädgårdsodling.
- Årskalv av dov- och kronhjort, som uppträder vid fält med oskördad gröda, får jagas 1 juli - 15 april.
- Årskalv av kronhjort, som orsakar stamskada på barrträd, får jagas 1 juli - 15 april.
- Årskalv av älg, som uppträder vid fält med oskördad gröda, får jagas från den 1 augusti till den dag då den ordinarie älgjakten startar.

Det är jakträttshavaren som får bedriva jakten och som då ansvarar för att jakten bedrivs enligt de förutsättningar som gäller. Tänk på att de regler som gäller vid vanlig jakt ska följas även vid skyddsjakt. Till exempel jakttid på dygnet, krav på eftersökshund, betalt jaktkort och vapenlicens.

Ansökan om skyddsjakt

Det kan finnas tillfällen då gröda eller skog riskerar att akut drabbas av allvarliga viltskador och du inte har möjlighet att bedriva jakt enligt förutsättningarna här ovan. Du måste då överväga om det finns andra sätt att skydda grödan eller skogen, till exempel genom skrämselåtgärder. Om inte det hjälper kan du ansöka om skyddsjakt hos Länsstyrelsen.

Villkor för skyddsjakt

När en ansökan om skyddsjakt kommer in till Länsstyrelsen behöver myndigheten först utreda om två omständigheter är uppfyllda.

1. Det får inte finnas någon annan lämplig lösning än skyddsjakt. Exempel på förebyggande åtgärder att prova innan man ansöker om skyddsjakt är skrämsel eller jakt på andra jaktbara arter i samma grupp. Den som ansöker om skyddsjakt måste ange vilka andra åtgärder man försökt med.

2. Jakten får inte försvåra upprätthållandet av artens gynnsamma bevarandestatus.

Länsstyrelsen gör också en bedömning av om den sökande riskerar att drabbas av allvarlig skada framöver. Du som ansöker om skyddsjakt ska motivera varför skyddsjakt är nödvändig. I jaktförordningen anges de skäl som gäller för att Länsstyrelsen kan medge skyddsjakt. Skälen kan vara för att förhindra allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten eller annan egendom.

Läs mer om skyddsjakt på länsstyrelsens webbplats www.lansstyrelsen.se/orebro, sök på ”skyddsjakt”.

Du är också välkommen att kontakta oss vilthandläggare via Länsstyrelsens växel, 010-224 80 00.

Rovdjursavvisande stängsel för att skydda dina djur

Det vanligaste sättet att skydda sina tamdjur mot rovdjursangrepp är att sätta upp ett rovdjursavvisande stängsel.

Rovdjursavvisande stängsel är ett effektivt skydd, förutsatt att det är väl underhållet och har satts upp efter de anvisningar som Länsstyrelsen och Viltskadecenter ger. Rovdjursavvisande stängsel består av ett femtrådigt elstängsel eller ett fårnät kompletterat med en eller två eltrådar.

Du kan få bidrag för att sätta upp rovdjursavvisande stängsel runt åker och betesmark med 60 kronor per meter. Länsstyrelsen i Örebro län kan bevilja stängselbidrag för näringsverksamma får- eller getbesättningar. Besättningar med minst 10 djur prioriteras. Då skador på nöt är sällsynt och skador på häst extremt sällsynt lämnar Länsstyrelsen stängselbidrag bara i särskilda fall för dessa tamdjur. Du som söker stödet ska äga marken eller ha tillstånd av markägaren att sätta upp stängsel. För att få bidrag krävs att du underhåller stängslet och att marken utnyttjas som bete i minst 5 år. Ditt företag får inte ha ekonomiska svårigheter eller betalningskrav. Därför kan vi komma att ta en kreditupplysning när du söker bidrag.

Du kan läsa mer om bidraget och ansöka om bidrag på länsstyrelsens webbplats www.lansstyrelsen.se/orebro, sök på ”viltskador”.

Du kan läsa mer om rovdjursavvisande stängsel och hur de ska byggas på Viltskadecenters webbplats på www.slu.se sök på ”viltskadecenter”.

Du är också välkommen att kontakta oss på Länsstyrelsen.
Lena Jörgensen, vilthandläggare
Lena.jorgensen@lansstyrelsen.se,
010-224 86 42

Om du får problem med skador av gäss, tranor och svanar

Om gäss, tranor eller svanar betar i större antal på dina grödor kan du få råd och hjälp med skadeförebyggande åtgärder av Länsstyrelsen.
Kontakta Pär Nilsson, 010-224 86 37.
Du kan också ansöka om bidrag till skadeförebyggande åtgärder.

Om du vill söka ersättning för skador ska du så snart du upptäckt skadorna kontakta Länsstyrelsens besiktningspersoner för att få skadorna besiktigade. En besiktningsperson utsedd av oss ska besiktiga skadan när den upptäcks och sedan igen i samband med skörd.

Örebro läns besiktningspersoner är:
Bengt Olofsson, 070-570 24 14 och
Magnus Olofsson, 070-534 04 38.
För att få ersättning ska du ha försökt att förebygga skadorna.

Om dina tamdjur angrips av rovdjur

Om dina tamdjur angripts av rovdjur ska du ringa Länsstyrelsen på 010-224 86 40 så snart du kan, även under kvällar och helger. Länsstyrelsen kan då besiktiga skadorna. Du kan därefter ansöka om ersättning för skadorna.

Kontakta även veterinär om tamdjuret fått skador som behöver behandlas.
Läs mer om rovdjursangrepp på länsstyrelsens webbplats www.lansstyrelsen.se/orebro, sök på "anmäl rovdjursangrepp”.

Medfinansieras av Europeiska unionen

Avsändare:
Länsstyrelsen i Örebro län
701 86 Örebro

GRUPPFÖRSÄNDELSE TILL JORDBRUK

Länsstyrelsen Örebro län

Kurs - Att renovera stenmurar

En kurs om hur du lagar en naturstensmur. Teori varvas med praktik.

Fredag och lördag 2 och 3 maj, 09.00-16.00
Siggebohyttans Bergsmansgård, mellan Nora och Lindesberg

INNEHÅLL: Som kursdeltagare får du lära dig grunderna i att laga en naturstensmur. Du kommer att få varva praktiskt arbete med teori under ledning av Martin Moberg, Kulturmärkt M. Vi jobbar med en befintlig stenmur under två dagar och arbetet sker med handkraft. Du kommer att lyfta och bära sten.
Målet med kursen är att du efter avslutad kurs ska ha fått ökad kunskap och kunna genomföra underhåll och enklare reparationer av stenmurar med traditionella material och metoder.

MÅLGRUPP: Kursen vänder sig till verksamma inom jordbruks- och trädgårdsföretag.

Bra att tänka på
Ta med arbetshandskar, skyddsglasögon, oömma kläder samt skor med stålhätta.
Vi är utomhus så kläder efter väder.
Fika och mat serveras under kursdagarna, men en extra flaska vatten är bra om du tar med.

MEDVERKANDE: Martin Moberg, timmerman, Kulturmärkt M och Therese Erneskog, Länsstyrelsen.

KOSTNAD: Kursen kostar 750 kronor (exklusive moms) och faktura skickas efter kursen. Anmälan är bindande. Vid avbokning senare än 7 dagar innan kursstart får du betala hela kursavgiften om ingen ersättare hittas till din plats.

ANMÄLAN: senast 25 april via kalendern på Länsstyrelsens webbplats. Har du anmält dig och får förhinder är det viktigt att du hör av dig så att någon annan kan få din plats.

INFORMATION: Therese Erneskog, therese.erneskog@lansstyrelsen.se, telefon 010-224 84 22.

Studieresa Borgeby fältdagar

Den 24–25 juni arrangerar vi en bussresa till lantbruksmässan Borgeby fältdagar.

Tisdag 24 juni – onsdag 25 juni

Vi åker från Örebro tisdag 24 juni och gör två studiebesök på vägen ner till Skåne. Sedan övernattar vi i Skåne och onsdagen den 25 juni besöker vi Borgeby fältdagar på första dagen som mässan är öppen. Vi påbörjar hemresan vid cirka 16. Vi kommer hem till Örebro sent på kvällen onsdag den 25 juni.

INFORMATION: Har du frågor kontakta Therese Erneskog, therese.erneskog@lansstyrelsen.se, 010-224 84 22 eller Ann-Sofie Hedberg, ann-sofie.hedberg@lansstyrelsen.se, 010-224 84 26.

MÅLGRUPP: Lantbruksföretagare och deras familjemedlemmar samt anställda vid lantbruksföretag.

Förstudie om energilagring

Länsstyrelsen gör en förstudie om energilagring. Några av de aktuella teknikerna skulle kunna passa på lantbruk.

Det är Åsa Ödman, Angelika Kvillebäck och Josefine Eklund som jobbar med den. Information om olika lagringstekniker finns på Länsstyrelsens webbplats. Förutom batterilager och tillvaratagande av restvärme, som kanske är det man tänker mest på, finns ett antal intressanta lösningar som delvis skulle kunna passa i lantbruket. Du hittar informationen på www.lansstyrelsen.se/orebro, sök på energilagring.

Förstudien ska förhoppningsvis leda till ett fortsatt projekt inom energilagring. Om du är intresserad och vill få information om vad som händer i förstudien kan du skicka epost till Åsa Ödman, asa.odman@lansstyrelsen.se.